New Knowledge Journal of Science

Списание за наука „Ново знание“

Academic Publishing House "Talent"
University of Agribusiness and Rural Development - Bulgaria

Академично издателство „Талант“
Висше училище по агробизнес и развитие на регионите - Пловдив

http://uard.bg

DEVELOPMENT OF DEMOGRAPHIC PROCESSES IN PLOVDIV MUNICIPALITY

Milena Zongova

University of Agribusiness and Rural Development – Plovdiv, Bulgaria

Key words:
population
birthrate
mortality
natural growth
migration

Abstract

The article presents an analysis of demographic processes in the municipality of Plovdiv based on the available data from the last four censuses in the Republic of Bulgaria. Conclusions are made on changes and trends in the main demographic indicators in the municipality compared with those at regional and national level, underlining the importance of education in overcoming the current challenges and problems associated with the demographics of the municipality, as well as labor market and social inclusion.

РАЗВИТИЕ НА ДЕМОГРАФСКИТЕ ПРОЦЕСИ В ОБЩИНА ПЛОВДИВ

Милена Зонгова

Висше училище по агробизнес и развитие на регионите - Пловдив

Ключови думи:
население
раждаемост
смъртност
естествен прираст
движение

Резюме

Статията представя анализ на демографските процеси в община Пловдив на база на наличните данни от последните четири преброявания на населението в Република България. Направени са изводи относно промените и тенденциите в основните демографски показатели в общината в сравнение с тези на регионално и национално ниво, като е изведено значението на образованието в преодоляване на съвременните предизвикателства и проблеми, свързани с демографията на общината, както и пазара на труда и социалното включване.

ВЪВЕДЕНИЕ

Демографията е наука за населението - съвкупността от хора, които живеят на дадена територия и са в устойчиви социални отношения. Задача на демографската наука е опознаването на законите и закономерностите на развитието във времето и пространството на населението, т.е. на демографските процеси, анализ на проблемите в тази област и изясняване на възможностите за тяхното решаване. Демографски процеси отразяват естественото възпроизводство, миграцията и изменението на различните структури на населението. Те са многообразни по своята същност и форма на проявление, сложни са по характер, взаимосвързани и реализиращи прави и обратни връзки с всички останали процеси в обществото развитие.

Видовете демографски процеси са:

- Изменения в числеността на населението:

Естествено движение на населението – раждания и умирания, брачност и разводи.

Механично движение на населението – миграционни процеси, обхващат входящи процеси (имиграция) и изходящи процеси (емиграция).

- Изменения в качествения състав на населението.

Разнообразието на структурите на населението е твърде голямо: възрастово-полова, семейна, образователна, етническа, според доходите, заетостта, местоживеенето и др.

Определени структури на населението са водещи за икономическия растеж. Те са и база за ефективната насоченост на социалната политика – структурно-диференцираната социална политика.

ДЕМОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ОБЩИНА ПЛОВДИВ

Общо население и полова структура

Град Пловдив е единственото населено място в община Пловдив и е вторият по големина след град София в Република България. При последното преброяване на населението от 2011 година в община Пловдив има 338 153 души. Населението намалява от 1985 година, когато общината е била с най-многобройното си население, като през 1992 г. е с 992 души по-малко от 1985 г., през 2001 г. намалява с 2 834 души спрямо 1992 г. и през 2011 г. намалява с 71 души спрямо 2001 година (фиг. 1).

През последните четири преброявания е регистриран по-голям брой на жените спрямо мъжете, като този превес се засилва със всяко следващо преброяване. Твърдението се потвърждава и от броя мъже на 1000 жени, който показва намаляването на броя на мъжете със всяко следващо преброяване (табл. 1).

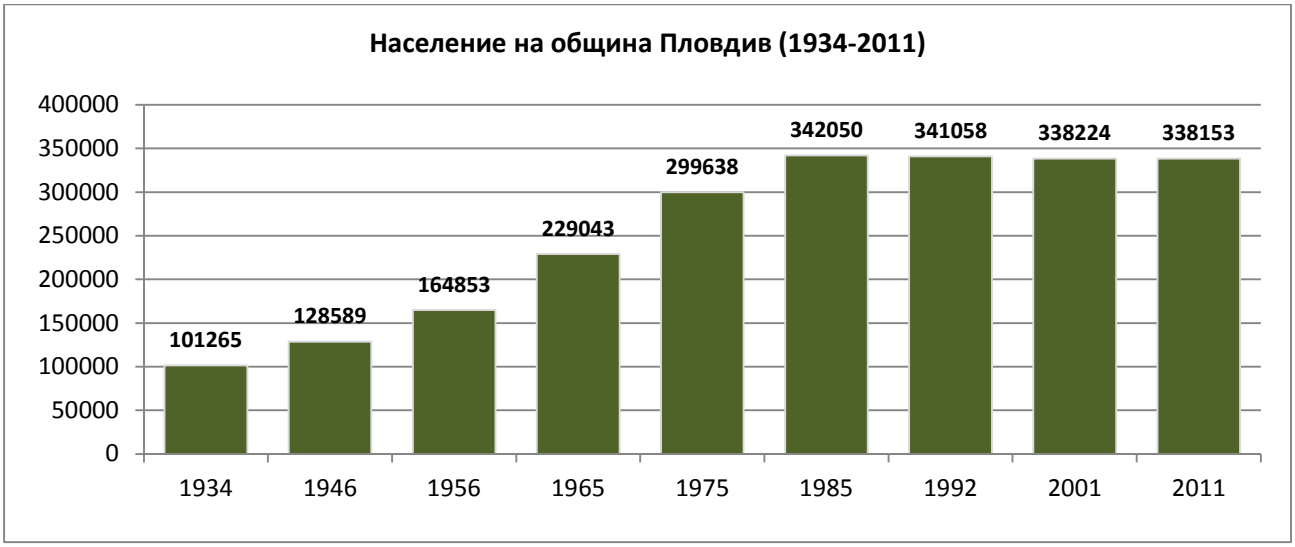

Фиг. 1. Население на община Пловдив (1934-2011 г.)

Източник: НСИ – Преброяване на населението 2011

Таблица 1. Полова структура на населението в община Пловдив (1985-2011)

	1985	1992	2001	2011
Община Пловдив	342 050	341 058	338 224	338 153
Мъже	166 720	164 638	161 840	161 376
Жени	175 330	176 420	176 384	176 777
Мъже на 1000 жени	951	933	918	913

Източник: НСИ – Преброяване на населението, 2011 г.

Раждаемост, смъртност, естествен прираст и механично движение на населението

От 2007 до 2009 година се наблюдава тенденция за увеличаване на раждаемостта на 1000 души от населението както в община Пловдив, така и на национално и областно ниво. От 2009 до 2012 година раждаемостта намалява паралелно и на трите административни нива. Впечатление правят по-добрите показатели на раждаемостта в общината с приблизително с 1 раждане повече на 1000 души от населението сравнено с по-високите административни нива (фиг. 2).

В община Пловдив се наблюдават приблизително по три смъртни случая по-малко на 1000 души отколкото на областно и национално ниво (фиг. 3). Забелязва се, че в общината има налице темп на намаляване на смъртните случаи на 1000 души до 2009 г., както и темп на увеличаване до 2012 година.

В община Пловдив за периода от 2008 до 2011 година поради по-високи стойности на раждаемостта спрямо смъртността (табл. 2) е налице положителен естествен прираст на 1000 души от населението (фиг. 4).

Единствено през 2007 (-0,4) и 2012 (-0,6) година са регистрирани отрицателни стойности на естествения прираст. В общината се наблюдават по-добри резултати сравнено с областно и национално ниво, което свидетелства за липса на сходство с общата демографска картина за Република България и Област Пловдив.

За разлика от показателите за естествено движение на населението при заселените на 1000 души се наблюдава сходна тенденция в общината и по-високите административни нива (фиг. 5). Показателите на общината варират между средните за областта и средните за страната.

В община Пловдив от 2007 до 2009 година са налице по-малко изселили се на 1000 души в сравнение с националното и областното ниво. Най-голям е бил броят им през 2010 година (23,1 на 1000 души), а през последните две години (2011 - 12,3 и 2012 – 10,3) е налице спад в изселилите се (фиг. 6).

За периода от 2007 до 2009 и през 2012 е налице по-голям брой заселени спрямо изселени и в резултат за същия период се наблюдава и положителен механичен прираст (табл. 3 и фиг. 7). Единствените сходни между отделните три административни нива са показателите за 2010 и 2011 година.

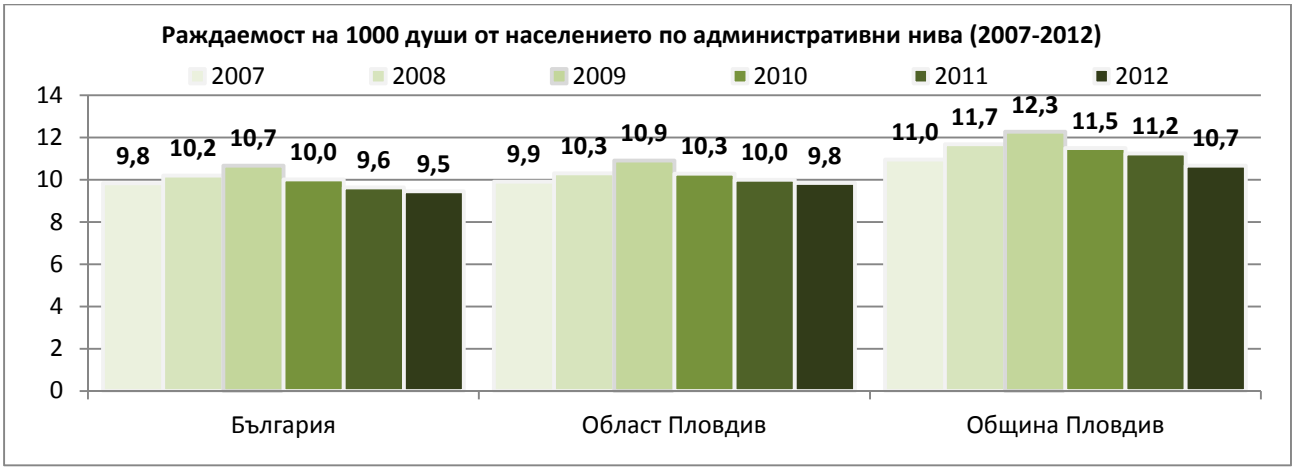

Фиг. 22. Раждаемост на 1000 души от населението по административни нива (2007-2012 г.)

Източник: НСИ

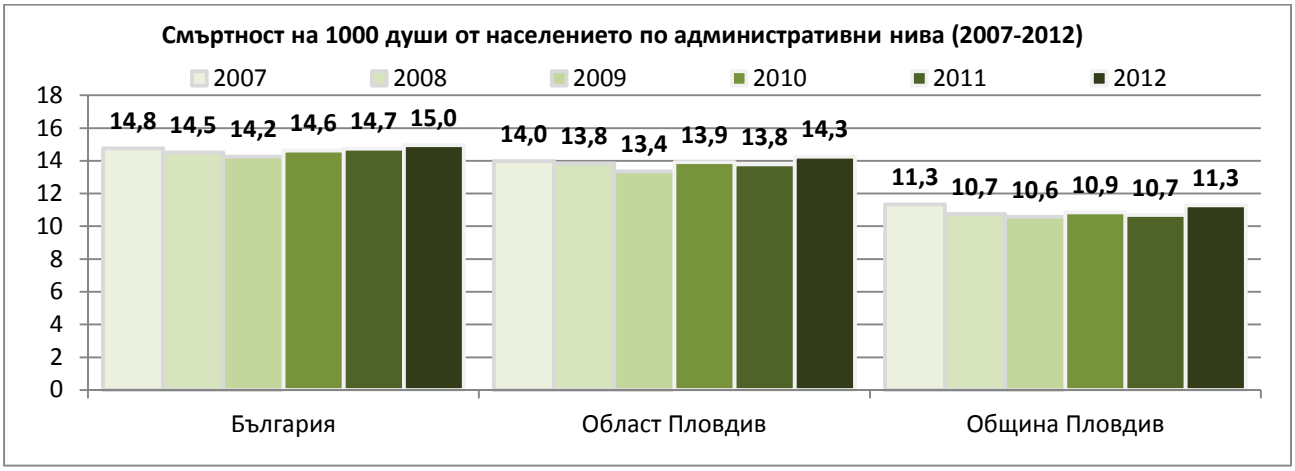

Фиг. 33. Смъртност на 1000 души от населението по административни нива

Източник: НСИ

Таблица 2. Естествено движение на населението в община Пловдив (2007-2012)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Живородени общо (брой)	3 776	4 047	4 270	4 002	3 800	3 611
Смъртност общо (брой)	3 906	3 724	3 680	3 778	3 615	3 822
Естествен прираст общо (брой)	-130	323	590	224	185	-211
Годишно население общо (брой)	345 249	347 600	348 465	347 611	338 184	339 077
Средногодишно население (брой)	344 456	346 425	348 032	348 038	338 123	338 631

Източник: НСИ

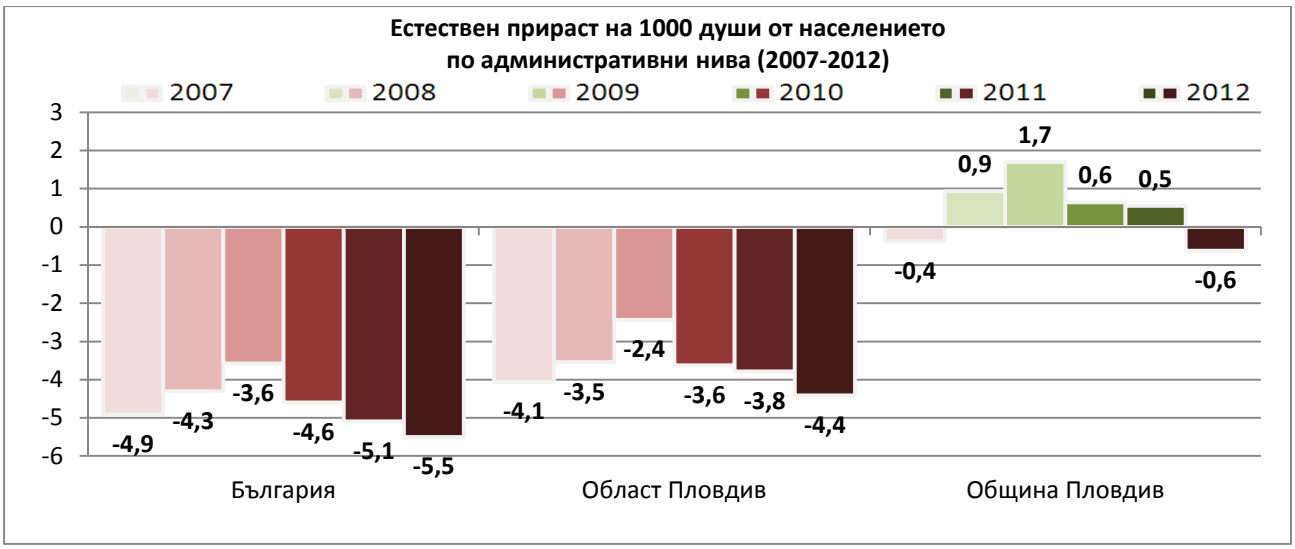

Фиг. 4. Естествен прираст на 1000 души от населението по административни нива
Източник: НСИ

Фиг. 54. Заселени на 1000 души от населението по административни нива
Източник: НСИ

Фиг. 6. Изселени на 1000 души от населението по административни нива
Източник: НСИ

Таблица 3. Механично движение на населението в община Пловдив(2007-2012)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Заселени общо (брой)	6 681	5 813	6 498	6 972	4 103	4 596
Изселени общо (брой)	4 964	3 785	6 223	8 050	4 166	3 492
Механично движение общо (брой)	1 717	2 028	275	-1078	-63	1 104

Източник: НСИ

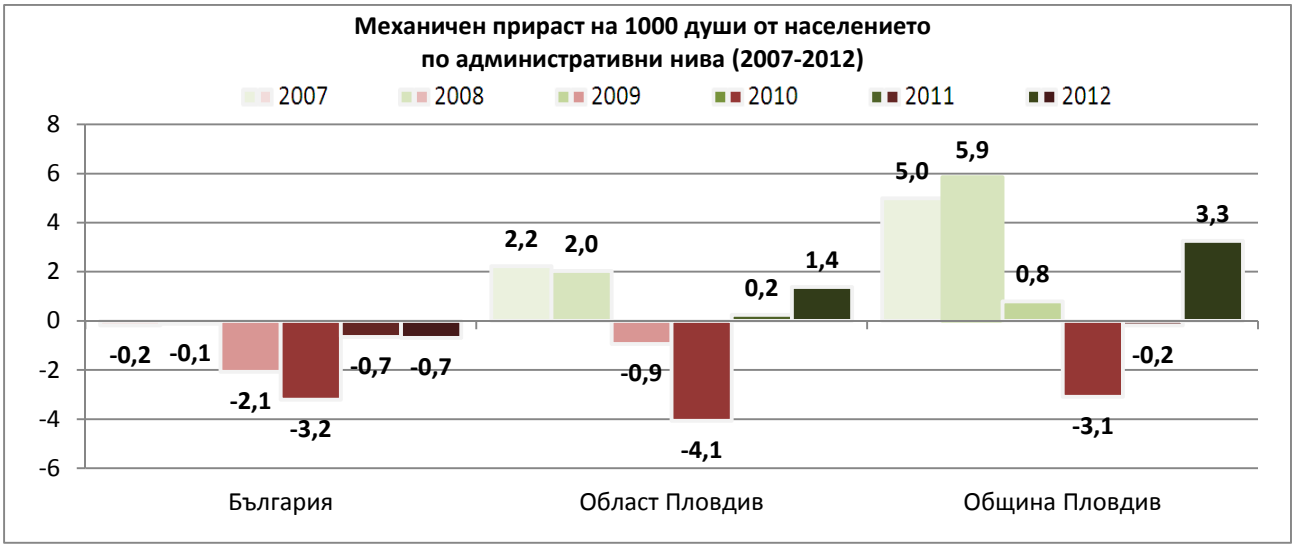

Фиг. 7. Механичен прираст на 1000 души от населението по административни нива (2007-2012)
Източник: НСИ

От анализираните демографски показатели може да се обобщи следното:

- При последните четири преброявания се забелязва забавяне на намаляването на населението в община Пловдив;
- Налице са промени в естествения и механичния прираст през последните 6 години, които не могат еднозначно да „гарантират" стабилно демографско нарастване на населението на общината;
- Всички демографските показатели, с изключение на изселилите се, са с по-добри стойности от областното и националното ниво.

Възрастова структура на населението

По данни на НСИ при преброяванията от 1985, 1992, 2001 и 2011 година е регистрирано увеличаване на населението във възрастовите групи 30-34 г. и над 40 години при мъжете и жените и намаляване на населението от 0-29 години спрямо 1985 година и за двата пола (фиг. 8). Това еднозначно показва, че населението застарява спрямо 1985 година и се увеличава най-много във възрастовата група над 60 години.

Спрямо преброяването от 2001 година се забелязват следните тенденции (фиг. 9):

- Увеличаване на населението от 0-4, 30-34, 35-39, 55-59 и 60+ годишна възраст;
- Намаляване на населението при 5-9, 10-14, 15-19, 20-24, 25-29, 40-44, 45-49 и 50-54 годишните.

Намаляването на населението във възрастовите групи от 10-14, 15-19 и 20-24 годишните е резултат от влошената демографска обстановка, както в цялата страна, така и община Пловдив през последените 25 години, чиито резултати виждаме в момента (фиг. 9).

Настоящата възрастова структура формира разпределение на население в под трудоспособна възраст (14,2%), в трудоспособна възраст (65,4% - 16-59 годишни при жените и 16-62 при мъжете) и над трудоспособна възраст (20,4%). Наблюдава се превес на населението в надтрудоспособна спрямо тези в подтрудоспособна възраст и превес на дела на трудоспособните спрямо националното и областното ниво (фиг. 10).

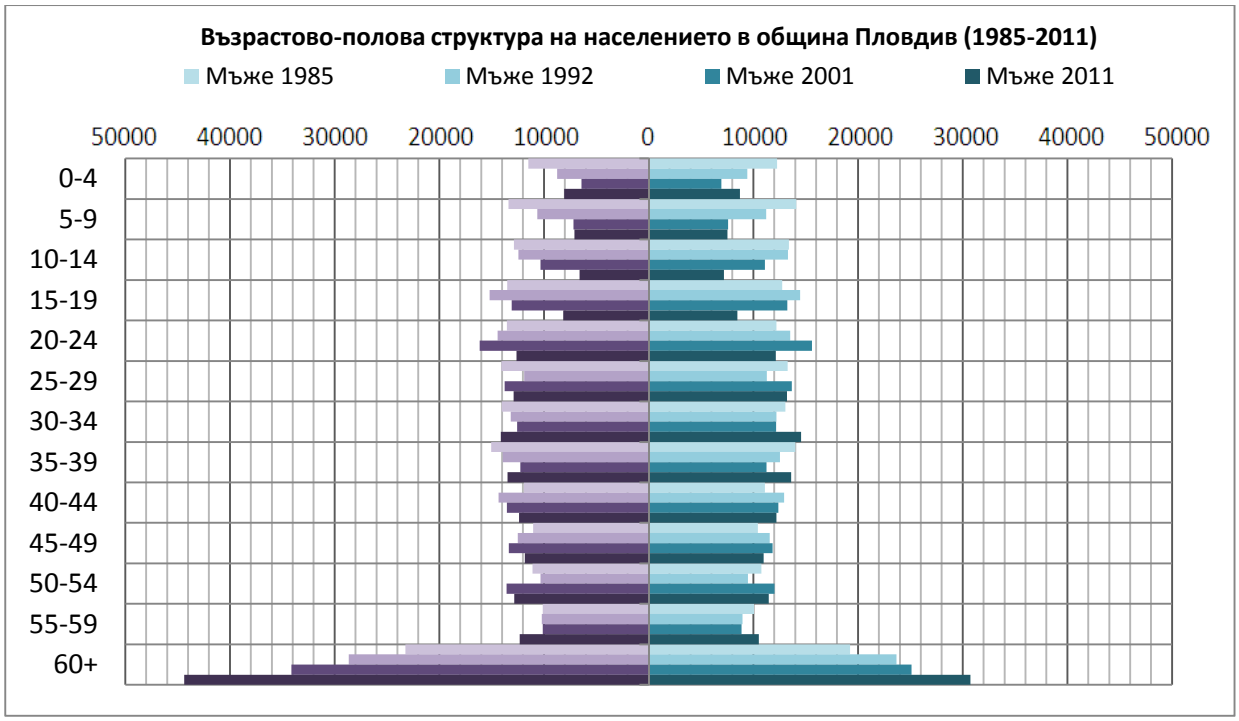

Фиг. 8. Възрастово-полова структура на населението в община Пловдив
Източник: НСИ – Преброяване на населението 1985 – 2011

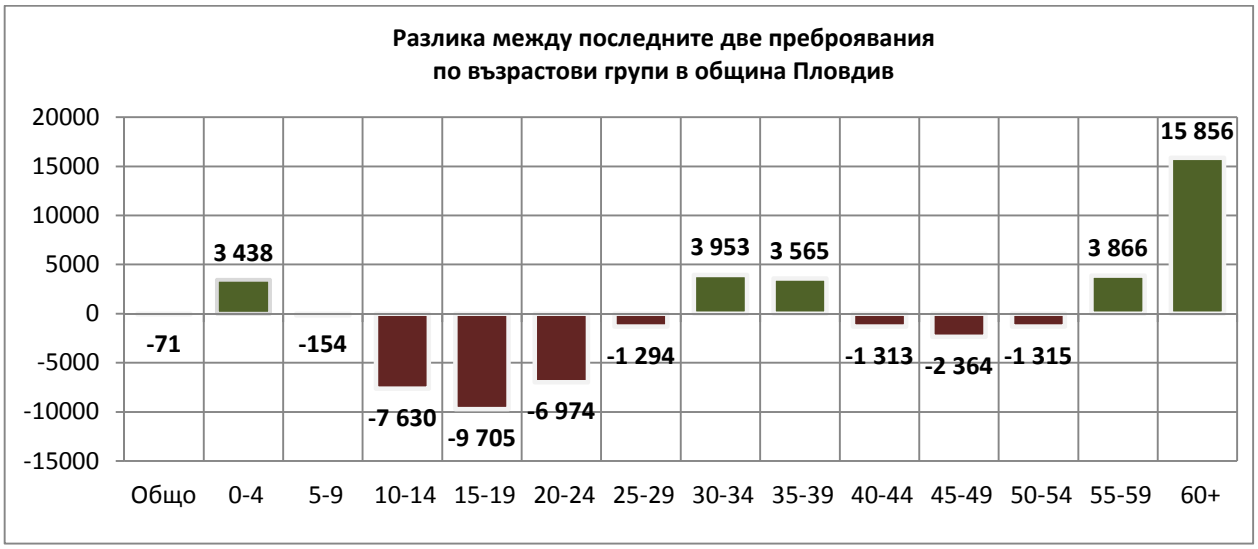

Фиг. 95. Разлика между последните две преброявания по възрастови групи в община Пловдив
Източник: НСИ – Преброяване на населението 2001 – 2011

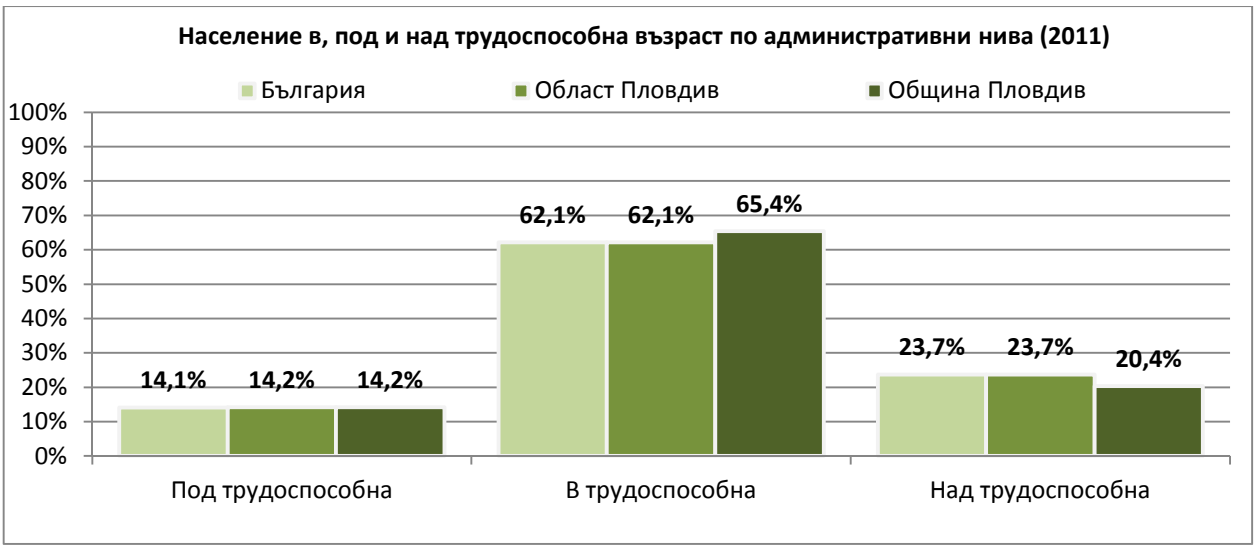

Фиг. 10. Население в, под и над трудоспособна възраст по административни нива (2011)
Източник: НСИ – Преброяване на населението 2011

Етническа структура

Според преброяването на населението през 2011 година от всички жители на община Пловдив 91,3% са отговорили на доброволния въпрос за етническа принадлежност. От всички жители на общината 82,2% са се самоопределили от български етнос, 4,7% от турски етнос, 2,8% от ромски етнос, 0,9% от друг етнос, 0,7% не се самоопределят и 8,7% не са пожелали да отговорят на въпроса за етническа принадлежност (табл. 4).

При отделните възрастови групи делът на отговорилите и на самоопределилите се от български етнос се увеличава с увеличаване на възрастта, докато при турски и ромски етнос намалява. В община Пловдив преобладава български етнос, следван от турски, ромски и друг. Делът на последните три е равен на дела на неотговорилите на доброволния въпрос.

Таблица 4. Етническа и възрастова структура на община Пловдив (2011)

Обхват	Мерна единица	Общо	0-9	10-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70+
Община Пловдив	Брой	338 153	31 386	30 415	508 98	55 766	47 445	47 154	38 669	36 420
	Процент	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**	**100,0%**
В т.ч. отговорили	Брой	308 866	27 317	27 173	45 365	51 234	43 968	43 563	36 052	34 194
	Процент	**91,3%**	**87,0%**	**89,3%**	**89,1%**	**91,9%**	**92,7%**	**92,4%**	**93,2%**	**93,9%**
Български етнос	Брой	277 804	21 633	22 568	39 295	46 355	40 213	40 355	34 255	33 130
	Процент	**82,2%**	**68,9%**	**74,2%**	**77,2%**	**83,1%**	**84,8%**	**85,6%**	**88,6%**	**91,0%**
Турски етнос	Брой	16 032	2 403	2578	3 540	2 687	2 000	1 652	832	340
	Процент	**4,7%**	**7,7%**	**8,5%**	**7,0%**	**4,8%**	**4,2%**	**3,5%**	**2,2%**	**0,9%**
Ромски етнос	Брой	9 438	1 945	1 654	1 736	1 562	1 127	833	415	166
	Процент	**2,8%**	**6,2%**	**5,4%**	**3,4%**	**2,8%**	**2,4%**	**1,8%**	**1,1%**	**0,5%**
Друг етнос	Брой	3 105	93	192	485	412	433	554	439	497
	Процент	**0,9%**	**0,3%**	**0,6%**	**1,0%**	**0,7%**	**0,9%**	**1,2%**	**1,1%**	**1,4%**
Не се самоопределят	Брой	2 487	1 243	181	309	218	195	169	111	61
	Процент	**0,7%**	**4,0%**	**0,6%**	**0,6%**	**0,4%**	**0,4%**	**0,4%**	**0,3%**	**0,2%**
Неотговорили	Брой	29 287	4 069	3 242	5 533	4 532	3 477	3 591	2 617	2 226
	Процент	**8,7%**	**13,0%**	**10,7%**	**10,9%**	**8,1%**	**7,3%**	**7,6%**	**6,8%**	**6,1%**

Източник: НСИ – Преброяване на населението 2011

Образованост на населението

В община Пловдив най-голям дял е на населението със средно образование (42,4%), следван от хора с висше образование (26,5%), основно (14,1%), начално (4,9%), незавършено начално (0,9%), деца на 7 години (0,2%) и деца под 7 години (6,8%) (табл. 5).

При възрастовата група от 20-29 годишна възраст са налице 26,7% висшисти и 58,1% хора със средно образование и е ключово повишаването на

образователното равнище на втората група, за да бъдат реализирани целите на стратегията „Европа 2020“ на общинско ниво. При възрастовите групи от 30-39 (40,4%; 45,6%), 40-49 (35,6%; 52,3%) и 50-59 (35,3%; 51,2%) се наблюдава висок процент на хората с висше и средно образование, особено за 30-39 годишните, което свидетелства за образовано население в тези ключови възрастови групи. Впечатление прави фактът, че при възрастовите групи от 20-69 годишна възраст се наблюдава, че над 80% от населението във всяка възрастова група е с висше или средно образование, което свидетелства са високата образованост на хората в трудоспособна възраст.

Високата образованост на населението се потвърждава на общинско ниво (69,0%) на коефициента на образованост (хора с висше и средно образование от общото население) (табл. 6) и в отделните възрастови групи на населението. Най-висок е коефициентът при 40-49 годишните, следван от 50-59 и от 30-39 годишните.

Таблица 5. Образователна структура на населението на община Пловдив (2011)

Обхват	Мерна единица	Общо	Висше	Средно	Основно	Начално	Незавършено начално	Никога не посещавали училище	Дете на 7 години	Дете под 7 години
Община Пловдив	Брой	338 153	89 776	143 493	47 566	16 690	13 957	3 148	662	22 861
	Процент	**100,0%**	**26,5%**	**42,4%**	**14,1%**	**4,9%**	**4,1%**	**0,9%**	**0,2%**	**6,8%**
0-7	Брой	22 861	-	-	-	-	-	-	-	22 861
	Процент	**100,0%**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**-**	**100,0%**
7-14	Брой	22 309	-	-	1 906	8 056	11 402	283	662	-
	Процент	**100p0%**	**-**	**-**	**8p5%**	**36p1%**	**51p1%**	**1p3%**	**3p0%**	**-**
15-19	Брой	16 631	-	3 315	11 588	1 175	295	258	-	-
	Процент	**100,0%**	**-**	**19,9%**	**69,7%**	**7,1%**	**1,8%**	**1,6%**	**-**	**-**
20-29	Брой	50 898	13 605	29 564	4 418	1 769	727	815	-	-
	Процент	**100,0%**	**26,7%**	**58,1%**	**8,7%**	**3,5%**	**1,4%**	**1,6%**	**-**	**-**
30-39	Брой	55 766	22 553	25 448	5 179	1 610	511	465	-	-
	Процент	**100,0%**	**40,4%**	**45,6%**	**9,3%**	**2,9%**	**0,9%**	**0,8%**	**-**	**-**
40-49	Брой	47 445	16 900	24 801	4 146	960	289	349	-	-
	Процент	**100,0%**	**35,6%**	**52,3%**	**8,7%**	**2,0%**	**0,6%**	**0,7%**	**-**	**-**
50-59	Брой	47 154	16 659	24 139	4 738	995	310	313	-	-
	Процент	**100,0%**	**35,3%**	**51,2%**	**10,0%**	**2,1%**	**0,7%**	**0,7%**	**-**	**-**
60-69	Брой	38 669	11 295	19 840	6 297	644	233	360	-	-
	Процент	**100,0%**	**29,2%**	**51,3%**	**16,3%**	**1,7%**	**0,6%**	**0,9%**	**-**	**-**
70+	Брой	36 420	8 764	16 386	9 294	1 481	190	305	-	-
	Процент	**100,0%**	**24,1%**	**45,0%**	**25,5%**	**4,1%**	**0,5%**	**0,8%**	**-**	**-**

Източник: НСИ – Преброяване на населението 2011

Таблица 6. Коефициент на образованост по възрастови групи в община Пловдив

	Община Пловдив	0-7	7-14	15-19	20-29	30-39	40-49	50-59	60-69	70+
Коефициент на образованост	69,0%	-	-	19,9%	84,8%	86,1%	87,9%	86,5%	80,5%	69,1%

Източник: НСИ – Преброяване на населението 2011

На фиг. 11 са представени разпределенията на образователната структура на населението, като за община Пловдив са представени разпределенията от общото население на общината, а на отделните етноси разпределението е изчислено от общо отговорилите на доброволния въпрос за етническа принадлежност по съответните етноси.

Забелязва се, че делът на хората с висше и средно образование при турски и ромски е много по-малък отколкото при български етнос и съответно се наблюдава точно обратното разпределение при основно и начално образование.

Тези стойности (фиг. 11) превръщат двата основни етноса след българския в рискови и застрашени от „капана на бедността" в по-голяма степен и впоследствие невъзможност да си намерят работа на пазара на труда.

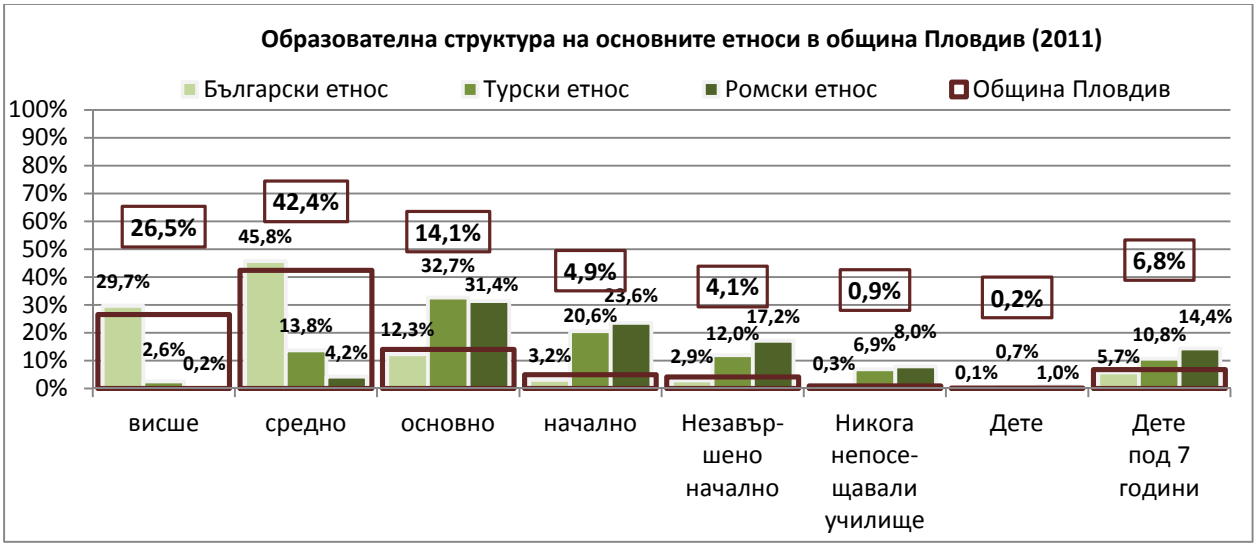

Фиг. 11. Образователна структура на основните етноси в община Пловдив (2011)

Източник: НСИ – Преброяване на населението 2011

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

От анализираните демографски показатели може да се обобщи следното:

- При последните четири преброявания се забелязва забавяне на намаляването на населението в община Пловдив.
- Налице са промени в естествения и механичния прираст през последните 6 години, които не могат еднозначно да „гарантират" стабилно демографско нарастване на населението на общината.
- Всички демографските показатели, с изключение на изселилите се, са с по-добри стойности от областното и националното ниво.
- Настоящата възрастова структура формира разпределение на население в подтрудоспособна възраст (14,2%), в трудоспособна възраст (65,4% - 16-59 годишни при жените и 16-62 при мъжете) и надтрудоспособна възраст (20,4%). Наблюдава се превес на населението в надтрудоспособна спрямо тези в подтрудоспособна възраст и превес на дела на трудоспособните спрямо националното и областното ниво.
- Наличие на флуктуации в естествения и механичния прираст, които не могат да „гарантират" плавно и устойчиво демографско развитие на общината.
- Налице е положителен естествен прираст и увеличаване на младото население от 0-4 годишните спрямо предходното преброяване.
- Над 80% коефициент на образованост при населението от 30-60 години и необходимост за повишаване образователното равнище на 20-29 годишните.

Литература

1. Лаков, Пл. Регионална икономика, СЕД „Чиста природа" Плевен, 2015 г.
2. Национален статистически институт – териториално бюро Пловдив, текуща статистика.
3. Национален статистически институт, Преброяване на населението и жилищния фонд през 2011 година, ТОМ 3 ОБЛАСТИ, КНИГА 16 ПЛОВДИВ, 2012.
4. Национален статистически институт, Районите, областите и общините в България, 2010 г.
5. Национален статистически институт: http://www.nsi.bg/
6. Общински план за развитие на община Пловдив за 2014-2020 г.: http://www.plovdiv.bg/.